

Матија БЕЋКОВИЋ

ЦРНА ГОРА ИМЕ ЈЕДНЕ ВЕРЕ

M
Vukotić
Media

Београд, фебруар 2020.

Матија БЕЋКОВИЋ

ЦРНА ГОРА ИМЕ ЈЕДНЕ ВЕРЕ

M

Vukotić
Media

Београд, 2020.

НИЈЕ ОВО ЗЕМЉА НЕГО НЕБО

Матија Бећковић се рано заогрнуо песничком тогом и ставио око главе венчић славе. Ватром младости доста брзо је обелоданио три књиге: „Вера Павладољска“ (1962), „Метак луталица“ (1963) и „Тако је говорио Матија“ (1965). Али „метак луталица“ водио га је у нове пејзаже поезије, у нове, непознате, просторе географије, историје и културе.

У „Књижевним новинама“, новембра 1968, даровити и већ популарни Бећковић објавио је песму „Не дај се јуначки сине“. Сасвим је извесно да је том необичном песмом прсимице отворио нове, раскошне одаје свог стваралаштва.

„Мислио сам да је то један експеримент, играљка ума, како би рекао Симо Сарајлија, која се може допасти књижевним сладокусцима,

као непознати сленг или ишчезли шатровачки идиом. Али, кад се испоставило да сам се преварио, ухватио сам крај и кренуо за тим живцем језика и тако набасао на књигу „Рече ми једн чоек“. Језик је држава у држави и држава над државама. И то је једина држава у којој сам истински живео и живим до данашњих дана“ – лагано и уверљиво се исповедао Бећковић у једном, не тако свежем, новинском интервјуу.

Иако је, првих година живота, мало провео у родном крају свог оца Вука, официра краљеве војске, где је, каже, и оне писанице од вакцина на руци (дошао из града) носио као еполете, он је језик тог краја – Роваца – узео, умио, испрао, доградио, уобличио, осмислио и измислио. Тај језик је постао драго камење многих његових поема и песама. Бећковићево Веље Дубоко и Мртво Дубоко не може да се нађе ни на војним картама, али их је он бриљантним језичким ватрометом воздигао у висине, до мита. То беспуће, тај камен Роваца, те пртине у недођији, тај клокот ретке воде – преточио је у тајне веће него што су камен и вода на Месецу или Марсу. Људи Роваца, њихов ход, приче, тајне, шапат, скривања, песмарице, тужбалице, зезалице, спрдачине, подвизи, медаље, дрвеће, кокошке, стада, сва та животна чудеса и уобичајености – Бећковић је

прелио у језичке златне пехаре из којих се и даље опијамо, са свечаношћу и уживањем.

Из Роваца, и после Роваца, осмотрио је и загазио кроз целу невелику и прилеглу Црну Гору. Изнео ју је на длан своје маште. Утиснуо ју је на чело своје мисаоности. Отворио јој све вене срца. Прекрио је душом. Умотао је, да буде дуговечна, у најлепше зубуне извезене срмом, и пришио јој сва дијамантска обличја, све медаље, које могу да стану на јуначка победничка прса.

Његови слапови језика, вратоломни обрти, посути духовитим варницама и капима ироније, та вулканска лава која тече, чини се да ће посустати, да ће се завршити у следећим редовима, да ће песник посадити тачку... Не, настављају да теку глатко, природно, у даху, наизуст. То је велика мудрост и знаност. Јер отвара душу Црногораца, њихово поимање живота, смрти, погибије, победе, чојства, јунаштва... Један особен морални код. Једна прочишћена и непозната етика. Ту нема, дакле, језичке егзибиције и песничке вежбаонице, то је раскошно мисаоно јеванђеље, које умеју и могу да украсе само велики и изузетни ствараоци – песници.

Црна Гора је Бећковићу постала гора којом стално хода, занесен и опчињен, поносан и тужан, испршен и забринут.

Ова књига је први скроман покушај да се из богате ризнице и изрезбарених шкриња извади део песничког блага које је Бећковић принео и приложио на олтар црногорске свеживотности.

Учинило ми се да би било мало једносмерно и осиромашено пренети само оне громадне поеме које директно опевавају и стару и нову Црну Гору. Зато сам им, негде их цепајући и секући, придодао и песме о животу у „каменом мору“, о знаменитим људима и личностима отуда, извадио из породичног албума неке слике које су више од успомена...

Све то, кад се разгрне или скупџ, од Вељег Дубоког до Ловћена, од Везировог до Зиданог моста, од патње и бола, до вере у добро, од Његоша до крстоносних литија ових дана, све је то ,рапаво лице и наличје Црне Горе. Бећковићевско.

Јединствено. Оригинално.

Непоновљиво.

Књижевни критичари и истраживачи ће на својим решетима просејати нешто друго, другачије. Крупније или ситније. Определио сам се за ово зрело зрневље, златног класа и златне боје. Мислим да ова Бећковићева песничка круна, на глави горостасне Црне Горе, открива њено биће. Њен крвоток. Њену светлост. Њено црнило. Њену античку драму. Њену магичну привлачност. Њену

савремену одступницу. Њену газистопу од врха врхова, до кршних бездана и јама.

Неживот у Црној Гори и суживот са Црном Гором учинили су, додаће једном песник, да је „та даљина некако процедила Црну Гору, тако да ми је остало оно најлепше, а нисам имао тај талог ни у души, ни у глави и искуству. Тамо су то они решили без мене“. То што је процедио кроз песме и поеме као што су „Унук Алексе Маринкова плаче над Црном Гором“, „Лелек мене“, „Двије пјесме“, „Костићи“, „Кукавица“ и друге, уграђује се у оно што је најбоље, најлепше, најприврженије написано о земљи испод воздигнутог Ловћена. Још тачније: нико после Његоша, а прохујала су два века, није опевао Црну Гору као Матија Бећковић!

Он је, синовљевски, готово милује речима: „Рођени смо у славној земљи“, „Црна Гора међу свијем горама“, „Црна је Гора име једне вјере“, „Црна Гора је као Света Гора“, „Црна Гора је мала, као што је сваки вр' мали“, „Док је Бог постоја, није имало бољијег људи од Црногораца, нит од Црне Горе ближе земље“, „Није ово земља него Небо“... И тако у бисерним ћерданима, њој око врата.

Време промена, мена, деоба,
распикућства, разбратимљења,

расрбљавања, унело је у Бећковићеве гласне жице тонове у којима отуђење нове Црне Горе од старе Црне Горе, оне којом је он усхићен, оне коју држи на престолу свих држава – промени почесто и његов стих, риму, поруку. „Умрла је стара Црна гора“, па је онда „и нестала са својим свијетом“. Отуда и уздах да „нико није оно што је био, најгоре су у прошли Црногорци“, јер „што је било ко да није било“. Ту капљу његове сузе за старом Црном Гором, симболом свега најузвишенијег, и због тога тужбалица „Црна Гора – да нема куд црња, Црна Гора – да не може гора“. У таквој, под НАТО крилима, а не под крилима орлова Немањића и Петровића, није чудо што је „кукавица црногорска тица, а кукаће црногорска пјесма“.

И сада ће јој исклесати најсвежији епитаф: „Тако ћеш се и ти Црна Горо, подвући под своје камење ускоро“... На истраживачима је да растресају хиљаде Матијиних стихова о чудној и чудесној маленој Црној Гори, мере његове мисли, тумаче фигуре, расклапају кованице, проветравају метафоре, рентгенским зрацима разлажу његов крвоток, снимају кардиограм његове заљубљености и разочарања у Црну Гору...

Смем рећи: Матија Бећковић веома

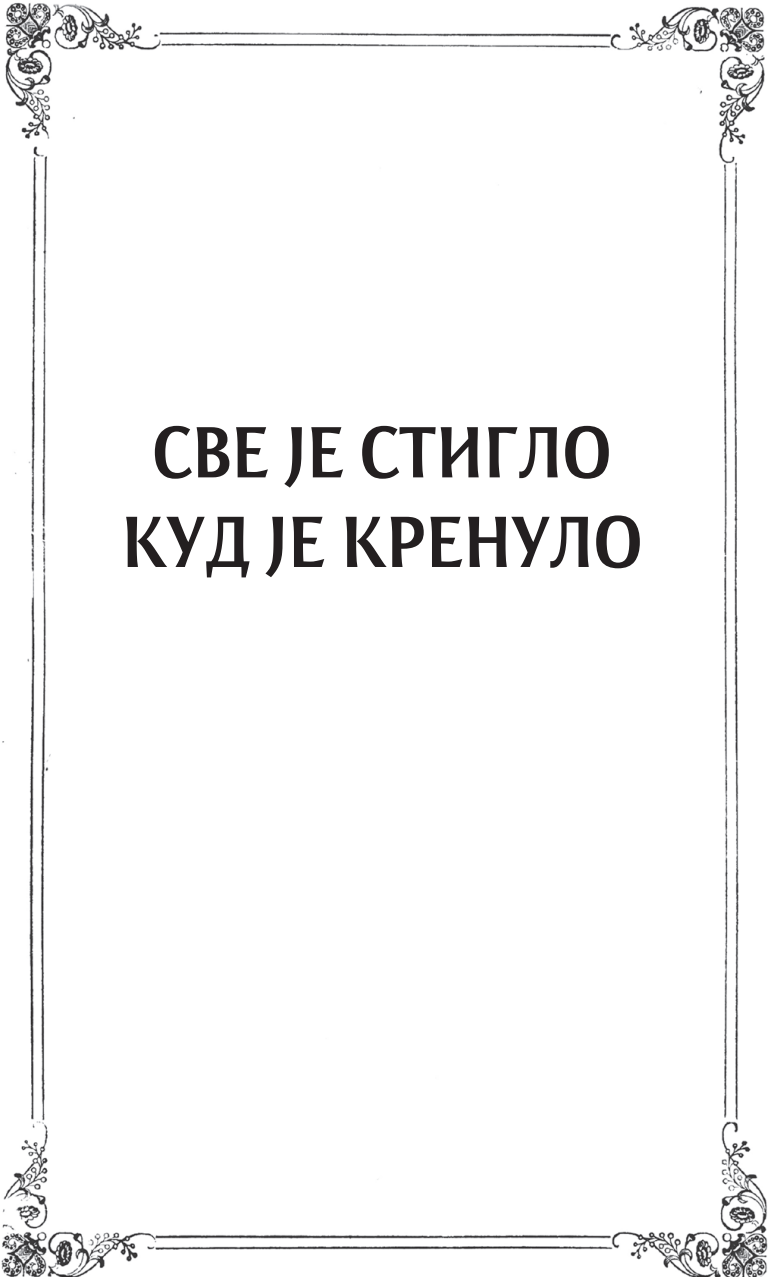

воли Црну Гору! Овековечио ју је. Бди над њом. Даноноћно.

Смем додати: Црна Гора, она званична, не воли Матију Бећковића. Никад сигурна у себе, ломљива, преметачка, власт нове државе утопила се у вирове незнања и политикантске освете, па је, ето, Бећковића својевремено почастила Његошевом наградом (највишим признањем), а данас му ти исти властодршци забрањују улазак у Црну Гору!

Највећи песник о Црној Гори, после ловћенског генија, коме је Бећковић посветио и ненадмашну поему „Праху оца поезије“ (као што је Његош „Горски вијенац“ посветио Карађорђу „праху оца Србије“) не може да оде до свог огњишта. А његово огњиште су и Веље Дубоко, и свети Острог, и светлећи Цетињски манастир, и немањићка лавра Манастир Морача, и сва брда и долине... Све ће те ујдурме и смицалице проћи. Бећковићева поезија остаје узвишени споменик Црној Гори.

Црна Гора његова је камена колевка. Црна Гора престо је његовог песништва! Надам се да то потврђује и ова књига, саткана из љубави и поштовања и према Црној Гори и према песнику.

**СВЕ ЈЕ СТИГЛО
КУД ЈЕ КРЕНУЛО**

КО СМО ДА СМО

Ко смо да смо
Чији смо да смо
Шта смо да смо
Где смо да смо
Колики смо да смо
Одакле смо да смо
Какви смо да смо

Ти смо који смо
Тога смо кога смо
То смо што смо
Ту смо где смо
Толики смо колики смо
Отуд смо откуда смо
Такви смо какви смо

РОЂЕЊЕ

У оном сраму и наготи
Где се не види прст пред оком
Цркавао сам у срамоти
У паклу Вељем па Дубоком.

Прометао се кроз прашину
Батргао по карамраку
У крвавоме Колашину
И окрвављеном качамаку.

Ту сам се, Творче, наслушао
Стихова које си наводио
А тај што их је написао
Још се не беше ни родио.

СВЕТИ ЛУКА

Купећи дрењине и цање
трњине и шипураке
Приобувао сам трање
И пристизао ђаке

И ваздан обиграво
Безљуђе и Свевиђе
А пред ноћ очајаво
Да неко не наиђе

А кад бих примркнуо
Стрављен од сваког звука
Да не бих прецркнуо
Бане и Свети Лука

Гони пред собом вола
И носи о врату јање
А дела Апостола
И прибор за цртање

У страху и сатрепету
Не знах откуд се знамо
Ни по којему свету
Заједно корачамо

Ни ко је у првомрачју
У стопу с основцима
Бос по црноме драчју
Ишао по Ровцима